

Не зменшуючи значущості професійно-педагогічної діяльності викладачів університету в контексті досліджуваної проблеми, необхідно акцентувати увагу на етичному аспекті їх роботи. У всі часи дослідники вітчизняної педагогіки (А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.) приділяли значну увагу цьому питанню.

Завдання викладача ЗВО полягає в тому, щоб заохотити кожного студента до активної, конструктивної діяльності, спрямованої на реалізацію виховного потенціалу, де етична культура є основою життєдіяльності та соціальної поведінки майбутнього вчителя. Вважаємо, що саме викладачеві належить стратегічна роль у розвитку особистості майбутнього вчителя.

### **Література**

1. Волошина О. В. Роль моральних відносин між учителем і учнями в навчально-виховному процесі. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 2014. Випуск 41. С.66-70.
2. Волошина О. В. Модернізація ролі українського вчителя в контексті інтеграції в сучасний Європейський простір. Професійна педагогіка. 2022 1(24). С. 62–70.
3. Dmitrenko N., Voloshyna O., Budas I., Klybanivska T. Formation of Ethical Culture of Intending Educators in the Educational Process of Higher Education Institution. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference*. 2021. Volume I., С. 95-104

## **КОНКУРС ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ЯК ЗАСІБ ТВОРЧОГО ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ**

### **Каплінський В. В.**

*В матеріалах розкривається зміст конкурсних завдань, що охоплюють провідні аспекти професійної діяльності вчителя: майстерність проведення уроку, майстерність здійснювати виховний вплив, лекторська майстерність, майстерність розв'язання педагогічних ситуацій, майстерність володіти собою.*

**Ключові слова:** конкурс педмайстерності, конкурсні завдання, майстерність усного мовлення, майстерність проведення уроку і виховного заходу, майстерність володіння собою.

## **TEACHING SKILLS CONTEST AS A MEANS OF CREATIVE GROWTH OF FUTURE TEACHERS**

### **Kaplinskyi V. V.**

*The materials reveal the content of contest tasks covering the leading aspects of a teacher's professional activity: the skill of conducting a lesson, the skill of exerting*

*an educational influence, the skill of lecturing, the skill of solving pedagogical situations, the skill of self-control.*

**Key words:** *pedagogy contest, contest tasks, oral communication skills, the skill of conducting a lesson and an educational event, the skill of self-control.*

Університетський конкурс педагогічної майстерності щороку презентує кращих з кращих майбутніх вчителів і стає яскравим педагогічним дійством, своєрідною школою педагогічної майстерності. Під час його проведення учасники презентують зразки власної педагогічної творчості, які формуються впродовж всього часу вивчення курсу педагогіки, а глядачі збагачуються плодами унікального творчого досвіду. Він є важливим засобом педагогічної підтримки не лише професійного, а й особистісного зростання студентів. Має потужний мотиваційний та стимулюючий потенціал. Участь у конкурсі є добровільною, що визначає особисту зацікавленість майбутнього педагога. Всі конкурсанти мають можливість проявити себе як учителя, продемонструвати свої творчі задуми та отримати кваліфіковану оцінку їх якості членами журі.

Початок проведення нашого конкурсу сягає в 1993 р., а його базисом став досвід школи педагогічної майстерності академіка І. Зязюна, розвинутий його послідовниками. Зміст авторської методики організації і проведення конкурсу педмайстерності схематично відображено на малюнку, який спробую далі конкретизувати.

Знання, здобуті студентами на заняттях з курсу «Основи педагогічної майстерності» та інших педагогічних дисциплін, стають теоретичними позиціями у підготовці конкурсних завдань, що охоплюють провідні аспекти професійної діяльності вчителя: майстерність проведення уроку, майстерність здійснювати виховний вплив, лекторська майстерність, майстерність розв'язання педагогічних ситуації, майстерність володіти собою. Кожному напрямку діяльності педагога відповідають конкурсні завдання, до підготовки і виконання яких залучаються всі студенти, оскільки міні-конкурси педмайстерності спочатку проводяться в академічних групах за участю кожного майбутнього вчителя.

Раніше, коли для цього були сприятливі умови, практикувалось два тури конкурсу: теоретичний (письмовий), під час якого учасники виконували три завдання: 1) розгорнута відповідь на питання проблемно-творчого характеру (порівняти, співставити, визначити спільне та відмінне, проаналізувати, обґрунтувати, узагальнити та ін.); 2) тести різного типу (на заповнення пропусків, з альтернативними відповідями, на встановлення логіки між двома рядами понять, на вибір правильної відповіді тощо); 3) аналіз педагогічної ситуації за заданим алгоритмом.

Оскільки головним інструментом педагога є слово, значна увага під час практичного туру приділяється майстерності усного мовлення. Своєрідною підготовкою до конкурсу є два останніх заняття з пропедевтичної практики, на яких кожен студент виступає з усною промовою, підготовленою заздалегідь на одну із запропонованих тем. На першому занятті студенти знайомляться з кращими зразками красномовства, що демонструються на екрані. Одне з завдань – розвиток вміння аналізувати публічний виступ за наступною логікою 1) *Чи викликає зміст виступу інтерес у слухачів? Чим саме?* 2) *Які ораторські вміння сприяють підтримуванию інтересу і уваги слухачів?* 3) *Здійсніть оцінку зовнішньої техніки промовця. Що саме приваблює в ній?* 4) *Оцініть основні аспекти майстерності усного мовлення: звукову чіткість, інтонаційну виразність, емоційність, образність.* 5) *Які прийоми для активізації уваги слухачів застосовує оратор?* 6) *Оцініть логічний аспект виступу, його побудову, композиційну оформленість. У чому їхнє значення?* 7) *Чи переконливий зміст виступу? Що сприяє цьому?* 8) *Чи є у вас зауваження до виступу щодо його вдосконалення? Які саме?*

Демонстрація і аналіз зразків публічних виступів готує студентів до виконання домашнього завдання: підготувати власну промову (до 7 хвилин). Перелік тем дається заздалегідь. На другому занятті заслуховуються й аналізуються виступи, підготовлені студентами. Після кожного виступу проводиться колективний аналіз публічної промови або самоаналіз. Така практика стає важливим чинником підготовки студентів до виконання *першого завдання* університетського конкурсу педагогічної майстерності під назвою «Притча, яка відображає моє професійне або життєве кредо» або «Ораторський етюд». Увага акцентується саме на майстерності словесного впливу (головна вимога конкурсу). Наголошується на мінімумі театралізації та наочних засобів, повній відсутності елементів шоу. Вся увага концентрується лише на особистості учасника, його вмінні впливати на аудиторію за допомогою суто вербальних і невербальних засобів усного мовлення: лише конкурсант, його слово, переживання, почуття, його думка та фантазія. Дана вимога є провідною під час оцінювання завдання членами журі, до якого входять досвідчені викладачі основ педагогічної майстерності, кращі вчителі шкіл, переможці минулорічних конкурсів.

Оскільки діяльність вчителя являє собою процес розв'язання численних проблем, що здебільшого виникають непередбачено, *друге завдання конкурсу* перевіряє майстерність орієнтуватись у складній педагогічній ситуації. Ситуація демонструється на екрані, показ зупиняється на проблемі, яку миттєво потрібно розв'язати, тобто змодельовати спосіб подальшої педагогічно доцільної поведінки

вчителя: сконцентруватись не на тому, *що* потрібно робити далі, а на тому, *як* діяти, щоб забезпечити успішний результат. Педагогічні відеоситуації добираються так, щоб забезпечити для конкурсантів їхню рівноскладність. Здебільшого з поміж інших відбираються ситуації першого знайомства, в яких учні випробовують вчителя або протидіють йому. Мета конкурсанта – запропонувати модель педагогічно доцільної самопрезентації, тобто справити позитивне враження, викликати довіру, забезпечити взаємний контакт і включити школярів у відповідну пізнавальну діяльність.

Методика проведення конкурсу, пов'язаного з розв'язанням педагогічних ситуацій, з кожним роком оновлюється. Повчальним для конкурсантів і глядачів є практикування після власного варіанту розв'язання ситуації, запропонованого конкурсантом, показати на екрані продовження ситуації, що демонструє вдалий варіант розв'язання проблеми. Такий підхід дозволяє не тільки учасникам і членам журі, а й глядачам оцінити ефективність обох варіантів, порівнявши їх.

Виконуючи *третє конкурсне завданням* з театральної педагогіки, студенти демонструють майстерність усного мовлення та театральні здібності, відтворюючи поетичні тексти з українського національного фольклору (скоромовки, лічилки, забавлянки, дражнилки, жартівливі пісні, цікаві та веселі за змістом). Конкурсанти виконують п'ять завдань. Перше – вимагає виразно прочитати текст в максимально швидкому темпі, що дає можливість оцінити дикцію. Наступні завдання спрямовані на перевірку інтонаційної виразності та театральних здібностей, тому текст читається із чотирма заданими підтекстами, які вимагають створення відповідного театального образу, адекватного вказаній інтонації. Журі крім інтонації оцінює мімічну та пантонімічну виразність.

*Тема четвертого завдання* конкурсу щороку змінюється. Спочатку це була самопрезентація учасника, потім презентація факультету, пізніше презентація «Я і моя спеціальність», творчий проект «Школа майбутнього» Зараз – «Реклама моєї професії». Учасник спрямовується на відбір цікавого змісту, звертаючись до фактів з життя сучасних педагогів-майстрів та знаменитих педагогів минулого, цікавих педагогічних ситуацій, відеофрагментів про діяльність учителів, поезії, структуруючи та композиційно оформлюючи зміст реклами. При цьому значна частина рекламної інформації озвучується самим конкурсантом з дотриманням вимог: чітко, виразно, логічно, образно, емоційно, широко.

*Основне конкурсне завдання* – проведення фрагменту уроку або виховного заходу. Головна вимога до *фрагменту виховного заходу*: він має не розважати, а виховувати, не перетворюючись на шоу. Увага під час його проведення акцентується на майстерності виховного впливу,

тобто впливу на мотиваційно-ціннісну сферу особистості. Його мета: спонукати до роздумів про сенс життя, моральні цінності; викликати потребу в самовихованні; дати поштовх до позитивних змін у структурі особистості, до подолання недоліків.

Проводячи *фрагменту уроку*, необхідно реалізувати певну дидактичну інноваційну ідею. Основна увага акцентується на забезпеченні зустрічної активності школярів, а також присутніх студентів. Тема уроку має бути цікавою, проблемною, містити не тільки пізнавальний, а й виховний та розвивальний потенціал

Підготовка та виконання конкурсних завдань – результат співтворчості студентів і викладачів кафедри. Останнім часом конкурсанти моделюють і апробують індивідуальні творчі дидактичні та виховні проекти, які мотивують студентів до професійного зростання, розвивають педагогічне мислення та творчі здібності, включаючи в активний творчий пошук.

Кращі творчі проекти переможців активно використовуються на заняттях, під час підготовки до практик, висвітлюються в соцмережах. Їх назви відображають актуальний зміст: «Чим вимірюється ефективність виховного заходу?»; «Вибухова сила одного педагогічного прийому»; «Кольори патріотизму»; «Бути як більшість чи залишатись собою?»; «Як підняти до вершин професіоналізму»; «Секрети і таємниці педагогіки Г. Песталоцці»; «Що значить бути сучасним»; «Як врятувати себе від конформності?»; «Життєві орієнтири» та ін.

Кращі зразки виконання перерахованих вище завдань якісно відзнято. Змонтовано чимало відеофільмів, зміст яких відображає найкращі творчі проекти, презентації, епізоди конкурсів. Один з фільмів присвячено історії проведення конкурсів, в якому в хронологічній послідовності подаються найцікавіші фрагменти різних років (1998-2019 р.). Матеріали відеофільмів активно використовуються на заняттях з дисциплін педагогічного циклу.

### Література

1. Акімова О. В., Каплінський В. В., Хамська Н. Б. Методичні рекомендації до комплексного екзамену для студентів спеціальності «Педагогіка вищої школи» освітньо-кваліфікаційного рівня магістра. Вінниця: ТОВ «Фірма «Планер», 2015. 49 с.
2. Каплінський В. В. Авторська модель конкурсу педагогічної майстерності як засобу професійної підготовки майбутніх учителів. *Авторські педагогічні технології в освітньо-виховному середовищі вищої школи*: монографія / Акімова О. В., Каплінський В. В. Вінниця: «Нілан-ЛТД», 2014. С.71 – 82.
3. Каплінський В. В. Формування методичної компетентності та педагогічної майстерності майбутнього вчителя. *Теорія і практика професійної майстерності в умовах ціложиттєвого навчання*: монографія / За ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во «Рута», 2016р. С. 300 – 315.